

Exemplens makt

"Men när kunskap och Frö ei fela, hwem af Swenska Landtmän kan wilja anlägga artificiella ängar? Icke Swenska Bonden, förr än han af exempel blifwit drifwen därtill. Näppeligen Boställs-innehafwaren, ty hans Barn hafwa ej godt däraf, och han är dessutom en flyttande Åkerman. Således måste det blifwa Adel och Ståndspersoner, som äro egare af sin Jord" (Mozelius, 1777 a). Exempel i denna anda finns det flera under 1700-talet och många under 1800-talet. Ett par tidiga föregångare skall nämnas under detta avsnitt.

I en kort notis i Hushållnings Journal år 1780 berättade baron Oxenstierna (1780), hur fyra torpare på en gård i Uppland under hösten 1779 började att anlägga artificiell äng "på 4 deras tegar af skarp hårdwalls äng, medelst plögning af 100 famnars längd och 6 å 7 famnars bredd hwardera" (= 0,2 ha). De hade inte läst de många i Stockholm tryckta handledningarna angående ängsodling och "icke ens den, för et par år sedan, af Kongl. Patriotiska Sällskapet så ädelmodigt till alla Socknekyrkor utdelte wackra Landbruks Instructionen. Men de hafwa nu i 7 år sett deras husbonde hålla på med denna indräktiga handtering ... Detta är rätta underwisningssättet för menige man".

Sahlman (1780) noterade, att bonden på Ärna strax norr om Uppsala sått ett tunnland med rödklöverfrö och följande år där skördat 17 parlass hö. Detta uppmuntrade sex "Grannar och Bönder at äfwen försöka". De bad honom att till nästa vår skaffa sådant frö även till dem. De flesta önskade c:a ett, men en mjölnare dristade sig till hela fyra kilogram.

Under 1800-talet kom många fler exempel på "efterdörets" stora betydelse för utvecklingen. Ett lyckat resultat i grannskapet är väl fortfarande den bästa drivfjädern till att själv pröva på något nytt.

Pionjärer

Frammot sekelskiftet 1800 togs flera initiativ till inhemsk fröodling. Värmland framträdde tidigt med åtgärder till förbättring av boskapsskötsel och åkerbruk. På 1790-talet publicerades en längre uppsats därifrån, som bl.a. tog upp "de til Wall ämnade Åkrars besående med tjenliga Gräs-frön, til befordran af större fruktbarhet och jämnwigt mellan Åkerbruk, Äng- och Boskaps-skötsel" (Anonym, 1793).

Författaren bemötte dem, som menade att detta "wore en onödig kostnad och arbete, emedan en wäl gödd Åker efter Råg-sädet sjelfmant och utom isådda Gräs-frön framalstrar ömnoget Hö-foder, dels om den änteligen med Gräs-frö skall besås, kunde dertil nyttjas sådane Frö, som samlas wid Höets inkörande eller qwarlämnas på Hö-skullarne, dels ock att annor samling af utwalde Gräs-frön blefwe alt för beswärlig, otillräckelig och kostsam". Han påpekade, att den självsådda vallen åtminstone första året gav en större eller mindre mängd ogräs, en del skadliga "på lerjord och swartmylla af Anthemis, Surkullor, Ranunculi Sol-ögon, Spergula Åkerskorf, Agrostis Åkerhwen, Viola Styfmors- blommor etc.. På Sandjord af Rumex det mindre Syrgräset, Scabiosa Åkerhwädd, Scleranthus knafwel, Achillea millefolium Rölleka etc..". De frön, som samlades upp efter höbärgningen, var ju av allehanda slag, en del omogna, en del inte lämpliga. Dessa passade bättre till att "inblandas i så kallade Sörpor åt Kor, och inknådas i Mjöldeg til föda åt Höns och Kalkoner".